

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

دوره هشتم - سال اول

تاریخ چاپ ۱۳۸۷/۴/۹

۱۲۵

شماره چاپ

۱۲۴

شماره ثبت

دو شوری

لایحه چگونگی حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی به مواد نفتی

در اجراء ماده (۱۴۱) آئین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

کمیسیونهای ارجاعی

اصلی: کشاورزی، آب و منابع طبیعی

فرعی: امنیت ملی و سیاست خارجی - انرژی - عمران -
قضائی و حقوقی

اداره کل قوانین

باسمه تعالی

شماره ۴۰۰۵۰/۴۶۱۳۳

تاریخ ۱۳۸۷/۴/۱

معاونت حقوقی و امور مجلس رئیس جمهور

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۳/۱۹ موافقت نمود:

لوائح مندرج در فهرست پیوست که به مهر «دفتر هیأت دولت» تأیید شده

است، در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار گیرد.

پرویز داودی - معاون اول رئیس جمهور

شماره ۳۱۸۵۶/۲۱۵۵

تاریخ ۱۳۸۷/۱/۱۷

جناب آقای دکتر حداد عادل - رئیس محترم مجلس شورای اسلامی

لایحه چگونگی حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی به موادنفتهی

که بنا به پیشنهاد وزارت راه و ترابری در جلسه مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۲۸ هیأت وزیران

به تصویب رسیده است، برای طی تشریفات قانونی به پیوست تقدیم می‌شود.

محمود احمدی نژاد

رئیس جمهور

باعنایت به ضرورت اعمال حاکمیت مؤثر بر آبهای تحت حاکمیت جمهوری اسلامی ایران و به منظور پیشگیری و مبارزه با آلودگی نفتی آن و با توجه به این که قانون حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی به مواد نفتی با گذشت زمان و تحولات پدیدآمده در حقوق بین‌الملل (به‌خصوص امور مربوط به دریاها) دچار ناهماهنگی در اجراء و نامؤثر بودن جرائم مذکور در آن شده است، لذا به منظور رفع مشکلات یادشده لایحه زیر برای طی مراحل قانونی تقدیم می‌شود:

لایحه چگونگی حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی

از آلودگی به مواد نفتی

ماده ۱ - دراین قانون اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار

می‌رود:

الف - آبهای مشمول: آبهای موضوع قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان - مصوب ۱۳۷۲ - و آبهای تحت حاکمیت و صلاحیت دولت جمهوری اسلامی ایران در دریای خزر و رودخانه اروند.

ب - آلودگی و یا آلوده کردن: تخلیه یا نشست نفت یا مخلوط نفتی در آبهای مشمول این قانون.

پ - منابع آلوده کننده: کشتی‌ها، نفتکش‌ها، سکوها اعم از ثابت یا شناور، جزایر مصنوعی، کشتی‌ها و نفتکش‌های صدمه دیده، مغروق و یا نیمه مغروق، لوله‌های زیر آب و یا سایر تأسیسات و مخازن نفتی در ساحل یا دریا و یا سایر تأسیسات و مخازن نفتی واقع در ساحل یا دریا، ساخت، تعمیر، اوراق و قطعه‌قطعه کردن کشتی یا نفتکش در مراکز ساخت و تعمیر در ساحل و یا در آبهای مشمول این قانون.

ت - نفت: مایع نفتی در هر شکل، نفت خام، سوخت نفتی، لجن نفتی، مواد زاید نفتی، انواع فرآورده‌های نفتی و مشتقات آن.

ث - مخلوط نفتی: هرگونه مخلوطی که دارای نفت باشد.

ج - سوخت نفتی: هر نفتی که به عنوان سوخت در رابطه با رانش و یا مصرف در ماشین آلات کمکی کشتی یا نفتکش استفاده شود.

چ - کشتی: هر نوع وسیله نقلیه دریارو یا وسایل شناور خواه دارای نیروی محرکه باشد یا به نوعی یدک شود.

ح - نفتکش: هرگونه کشتی که از ابتدا به منظور حمل یا ذخیره‌سازی نفت به صورت فله در مخازن کالای آن ساخته شده و یا پس از مدتی ساختار آن برای منظور فوق تغییر و تطبیق یافته باشد.

خ - سکو: تأسیسات یا تجهیزات حفاری ثابت و شناور که به امر اکتشاف، استخراج، تولید و بارگیری نفت مشغول می‌باشند.

ماده ۲ - آلوده کردن آبهای مشمول این قانون توسط منابع آلوده کننده به نفت یا هر نوع مخلوط نفتی ممنوع است و مرتکب یا مرتکبان به مجازاتهای زیر محکوم می شوند. چنانچه آلوده کردن به صورت عمدی صورت گرفته باشد، متخلفان به حبس از (۶) ماه تا (۲) سال یا جزاء نقدی از بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا پنج میلیارد (۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و یا به هر دو مجازات محکوم می شوند. چنانچه آلوده کردن به صورت غیر عمدی (ناشی از بی احتیاطی، بی مبالائی، عدم مهارت و عدم رعایت نظامات مربوط) صورت گرفته باشد، متخلفان به جزاء نقدی از ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال محکوم می شوند. نیروی دریایی یا نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران بر حسب مورد موظفند به منظور جلب و بازداشت مرتکب یا مرتکبان آلودگی و تنظیم صورتمجلس تشخیص میزان آلودگی در صورتی که منبع آلوده کننده کشتی یا نفتکش باشد، آن را متوقف و در مورد سکو یا سایر منابع آلوده کننده از ادامه عملیات آنها جلوگیری کنند و مراتب را در اسرع وقت به نزدیکترین بندر و مقامات محلی محیط زیست گزارش نمایند.

تبصره - تا هنگامی که نحوه جلوگیری از آلودگی خلیج فارس، دریای عمان و دریای خزر از طریق معاهدات چند جانبه بین المللی یا توافق های دو جانبه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر دول ساحلی مناطق مذکور فوق تعیین

نشده باشد، مقررات این قانون از آبهای موضوع قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان - مصوب ۱۳۷۲ - تبعیت می نماید.

ماده ۳ - کلیه نفتکش های با ظرفیت غیرخالص (۱۵۰) تن و بیشتر و کشتیهای با ظرفیت غیرخالص (۴۰۰) تن و بیشتر که در آبهای موضوع این قانون تردد یا توقف داشته باشند و همچنین کلیه سکوها، تأسیسات و مخازن نفتی مکلف به نگهداری دفتری به نام "دفتر ثبت نفت" می باشند.

ماده ۴ - وقایع مشروح زیر باید در هر مورد بلافاصله پس از وقوع به طور کامل بر حسب تاریخ، ساعت، نام بندر یا بنادر با طول و عرض جغرافیایی در "دفتر ثبت نفت" مقرر در ماده (۳) درج شود. گزارش مندرج در دفتر مزبور باید همان روز توسط افسر یا افسران مسؤول کشتی یا نفتکش و یا مسؤول مربوط در سکو امضاء و عیناً به گواهی فرمانده کشتی یا نفتکش و یا بالاترین مقام مسؤول سکو برسد:

الف - برای نفتکش های با ظرفیت غیر خالص (۱۵۰) تن و بیشتر:

۱ - ثبت عملیات مربوط به فضای موتورخانه و ماشین آلات

۲ - ثبت عملیات توازن و بار

ب - برای کشتیهای با ظرفیت غیرخالص (۴۰۰) تن و بیشتر:

ثبت عملیات مربوط به فضای موتورخانه و ماشین آلات

پ - برای سکوها و تأسیسات و مخازن نفتی:

ثبت عملیات مربوط به فضای ماشین آلات و مخازن

تبصره ۱ - ثبت وقایع در "دفتر ثبت نفت" به یکی از زبانهای فارسی یا انگلیسی یا فرانسه خواهد بود.

تبصره ۲ - دفتر ثبت نفت باید در سکو، کشتی و نفتکش در محلی نگهداری گردد که برای بازرسی در مواقع لازم به راحتی در دسترس باشد مگر این که کشتی یا نفتکش در حال یدک شدن باشد. هر دفتر ثبت نفت باید تا مدت سه سال پس از ثبت آخرین واقعه در آن، در کشتی، سکو یا تأسیسات نفتی نگهداری گردد.

تبصره ۳ - پاک نمودن هر گونه اشتباه از "دفتر ثبت نفت" ممنوع است و اشتباه باید طوری خط زده شود که خوانا باشد و صحیح آن دوباره نوشته شود.

تبصره ۴ - مسؤولان کشتی و نفتکش و سکو که تکلیف راجع به نگهداری و تنظیم دفتر ثبت نفت موضوع این ماده را انجام ندهند و یا مطالب نادرست و خلاف واقع در آن ثبت و یا آن را مخدوش کنند، به حبس از یک تا شش ماه یا جزاء نقدی از بیست و پنج میلیون (۲۵,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال محکوم می شوند.

تبصره ۵ - مندرجات و وقایعی که باید در "دفتر ثبت نفت" ذکر گردد، به ترتیب دستورالعملی خواهد بود که به تصویب شورای عالی سازمان بنادر و کشتیرانی می رسد.

ماده ۵ - مأموران سازمان بنادر و کشتیرانی می‌توانند تا زمانی که هر کشتی یا نفتکش اعم از ایرانی و خارجی در آبهای موضوع بند "الف" ماده (۱) این قانون است، "دفتر ثبت نفت" را بازرسی کنند و از مندرجات دفتر مزبور رونوشت بگیرند. رونوشت باید پس از امضای افسر مسؤول یا فرمانده کشتی با مهر کشتی یا نفتکش نیز تأیید گردد.

مأموران سازمان بنادر و کشتیرانی همچنین می‌توانند در هر زمان "دفتر ثبت نفت" سکوها، تأسیسات نفتی و مخازن را نیز بازرسی کنند و از مندرجات دفتر مزبور رونوشت بگیرند. رونوشت مزبور باید پس از امضاء مسؤول مربوط و بالاترین مقام سکو، با مهر سکو نیز تأیید گردد. رونوشتهایی که به ترتیب فوق تهیه می‌شود، از لحاظ قانونی معتبر شناخته خواهد شد.

ماده ۶ - مسؤولان مربوط کشتی، نفتکش، سکو، جزایر مصنوعی، خط لوله و مخازن نفتی یا سایر تأسیسات مکلفند که در صورت بروز آلودگی به هر دلیل مراتب را در اسرع وقت به نزدیکترین بندرایران و مقامات محلی سازمان حفاظت محیط زیست اطلاع دهند. متخلفان از این امر حسب مورد علاوه بر مجازاتهای اداری و سایر مجازاتهای مقرر در این قانون به جزاء نقدی از بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا پنج میلیارد (۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال محکوم خواهند شد.

ماده ۷ - دادگاه، مسؤولان بروز آلودگی را براساس قوانین و مقررات مربوط به جبران خسارات وارد شده ذیل محکوم می‌نماید.

الف- خسارات وارد شده به بنادر، تأسیسات و تجهیزات بندری و ساحلی و خسارات وارد شده به منابع و محیط زیست دریایی، حیات آبریان و سایر موارد مشابه با تقاضای سازمان بنادر و کشتیرانی، سازمان حفاظت محیط زیست و یا سازمان شیلات ایران بر حسب مورد.

ب- خسارات وارد شده به سایر اشخاص با تقاضای اشخاص خسارت دیده.

تبصره ۱ - در صورت تقاضای اشخاص ذی‌نفع و بدون پرداخت خسارتهای احتمالی، مرجع قضائی با توجه به قرائن و امارات، قرار تأمین خواسته را صادر خواهد کرد.

تبصره ۲ - مالکان یا بهره‌برداران موضوع بند "ج" ماده (۱)، مسؤول جبران کلیه خسارات ناشی از آلودگی آبهای موضوع این قانون هستند.

ماده ۸ - مسؤولان وقوع آلودگی مکلفند علاوه بر جبران خسارتهای ناشی از آلودگی، کلیه هزینه‌هایی را که به منظور محدود کردن آثار آلودگی و رفع آن و پایش زیست محیطی به عمل بیاید از جمله هزینه مواد و تجهیزات به کار گرفته شده و کارمزد خدمات ارائه شده توسط عوامل انسانی را بپردازند.

ماده ۹ - سازمان بنادر و کشتیرانی موظف است پس از اطلاع از وقوع آلودگی اقدامات زیر را انجام دهد:

الف- اقدامات لازم در جهت جلوگیری از توسعه آلودگی و تقلیل و رفع آلودگی و آثار آن.

ب - چنانچه منبع آلوده‌کننده، کشتی یا نفتکش باشد، متوقف نمودن آن و در مورد سکو یا سایر منابع آلوده‌کننده، جلوگیری از ادامه عملیات و فعالیت آنها از طریق نیروی دریایی یا نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران با انجام:

۱ - تنظیم صورتمجلس برآورد میزان آلودگی و جمع‌آوری ادله و قرائن و شواهد مربوط به علت وقوع و آثار آلودگی.

۲ - طرح شکایت در دادگاه صالح علیه آلوده‌کنندگان.

۳ - اطلاع‌رسانی فوری به سازمان حفاظت محیط زیست و سایر مراجع مربوط در رابطه با موقعیت، گستره و مسیر جابه‌جایی آلودگی و مشخصات فنی اقدامات انجام شده.

پ - همکاری با سازمان حفاظت محیط زیست درخصوص مطالعه، بررسی و جمع‌آوری ادله، شواهد و قرائن، مدارک و مستندات به منظور ارزیابی خسارتهای وارد شده به محیط زیست و تنظیم صورتمجلس برآورد میزان آلودگی و خسارات وارد شده به محیط زیست.

تبصره - سازمان حفاظت محیط زیست از حیث مطالبه ضرر و زیان ناشی از خسارت به محیط زیست دریایی در مورد جرائم موضوع این قانون برحسب مورد شاکی یا مدعی خصوصی محسوب می‌شود.

ماده ۱۰ - مبالغ دریافت شده تحت عنوان خسارات وارد شده به منابع محیط زیست دریایی و حیات آبریان، طبق آئین‌نامه‌ای که به تصویب هیأت وزیران می‌رسد، هزینه خواهد گردید. این مبالغ منحصراً برای بهبود، ارتقاء کیفیت، بهسازی، احیاء و بازسازی محیط زیست دریایی، سواحل و منابع آبرزی هزینه می‌گردد.

ماده ۱۱ - مأموران سازمان بنادر و کشتیرانی و سازمان حفاظت محیط زیست که از طرف سازمان‌های مزبور، مأمور کشف و تعقیب جرائم در این قانون می‌شوند در صورتی که وظایف ضابطان دادگستری را در دوره مخصوص زیر نظر قوه قضائیه آموزش دیده و موفق به دریافت گواهی لازم از قوه قضائیه شده باشند، از لحاظ اجراء این قانون در حد وظایف قانونی خود در ردیف ضابطان دادگستری محسوب می‌شوند.

ماده ۱۲ - در صورتی که سازمان بنادر و کشتیرانی ایجاد آلودگی توسط کشتی یا نفتکش را غیر عمدی تشخیص دهد و مسؤولان ایجاد آلودگی حاضر به ارائه ضمانت‌نامه بانکی به میزان حداکثر جزاء نقدی مقرر در ماده (۲) به علاوه مبلغ اعلامی از سوی سازمان بنادر و کشتیرانی به عنوان جبران خسارت و سایر

هزینه‌ها باشند، سازمان بنادر و کشتیرانی می‌تواند از متوقف نمودن کشتی یا نفتکش خودداری نماید. در این صورت پس از طرح شکایت در دادگاه صالح علیه مسؤلان ایجاد آلودگی و صدور حکم، مبلغ جزاء نقدی تعیین شده و جبران خسارات و سایر هزینه‌ها از محل تضمین بانکی برداشت خواهد شد.

ماده ۱۳ - مسؤلان وقوع آلودگی مکلفند دستورهای را که از طرف سازمان بنادر و کشتیرانی، سازمان حفاظت محیط زیست یا سایر مراجع صالح به منظور جلوگیری و مقابله با آلودگی صادر و به آنها ابلاغ می‌شود، اجراء نمایند و چنانچه از اجراء دستورهای مزبور خودداری نمایند، به جزاء نقدی از بیست و پنج میلیون (۲۵,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا پنجاه میلیون (۵۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال محکوم می‌شوند.

تبصره - مأموران دولتی که وظایفی در جهت جلوگیری از آلودگی برخورد با متخلفان برای آنها مقرر شده است نیز چنانچه از انجام دستورهای مزبور خودداری یا در انجام دستورها کوتاهی نمایند، علاوه بر مجازات اداری، به جزاء نقدی از دو میلیون (۲,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال محکوم می‌شوند.

ماده ۱۴ - در مواردی که ایجاد آلودگی برای رفع خطر از کشتی، نفتکش، سکو و یا نجات جان اشخاص ضروری و غیرقابل اجتناب باشد، مجازاتی اعمال نخواهد شد مشروط به آن‌که :

الف - خطر از عمد ایجاد نشده باشد.

ب - میزان آلودگی یا خطری که کشتی، نفتکش، سکو یا جان اشخاص را تهدید می کرده است، متناسب باشد.

پ - پس از وقوع آلودگی، اقدامات فوری به منظور جلوگیری از توسعه آلودگی و رفع آثار آلودگی صورت گرفته باشد.

ت - در مورد تخلیه یا نشت از لوله‌ها، سکوه‌های حفاری، جزایر مصنوعی، مخازن یا سایر تأسیسات در نتیجه قوه قاهره یا (فورس ماژور) مشروط بر این که از قبل کلیه اقدامات احتیاطی انجام شده و پس از وقوع آلودگی هم اقدامات فوری به منظور جلوگیری و رفع آثار آن صورت گرفته باشد.

تبصره - برای احراز تناسب مذکور در بند "ب" موارد زیر باید مورد توجه قرار گیرد:

الف - میزان و احتمال خطر مورد نظر در صورت عدم انجام اقداماتی که منجر به آلودگی شده است.

ب - احتمال مؤثر بودن اقداماتی که منجر به آلودگی شده است.

پ - میزان خسارت و صدمات جانی احتمالی ناشی از اقداماتی که منجر به آلودگی شده است.

ماده ۱۵ - سازمان بنادر و کشتیرانی موظف است با همکاری مراجع

ذی ربط اقدامات لازم را جهت پیشگیری و جلوگیری از سرایت آلودگی در

مورد سوانح و اتفاقاتی که موجب آلودگی آبهای موضوع ماده (۱) این قانون شود یا به نحوی خطر وقوع آلودگی را فراهم آورد که سلامت این آبها را مورد تهدید قرار دهد، به عمل خواهد آورد. سازمان مزبور موظف است در بنادر و اسکله‌هایی که مقتضی بداند تسهیلات و تأسیسات لازم را به منظور دریافت آب توازن و فضولات نفتی از کشتی‌ها و نفتکش‌ها ایجاد و اداره نماید. کارمزد استفاده از تأسیسات مزبور، به موجب دستورالعملی که به تصویب شورای عالی سازمان بنادر و کشتیرانی می‌رسد، تعیین خواهد شد.

ماده ۱۶ - سازمان بنادر و کشتیرانی می‌تواند از طریق وزارت نفت، شرکتهای نفتی را که در آبهای موضوع بند "الف" ماده (۱) این قانون و فلات قاره به اکتشاف و تولید و حمل و نقل و صدور نفت اشتغال دارند، مکلف کند تا در بنادر صادراتی نفت ایران به ایجاد تأسیسات و تسهیلات مذکور در ماده قبل اقدام نمایند. در هر حال شرکتهای مذکور مکلفند در جریان اداره عملیات خود، مقررات و ضوابط موظف را که برای حفظ آبها از آلودگی اعلام می‌شود، رعایت نمایند. سازمان حفاظت محیط زیست موظف است ضوابط و مقررات و استانداردهای زیست محیطی دریایی را تهیه و ابلاغ نموده و بر اجراء آن نظارت نماید.

ماده ۱۷ - کشتی‌های مشمول این قانون ملزم خواهند بود که در حین ورود به آبهای موضوع این قانون در مقابل خسارات احتمالی ناشی از آلوده کردن دریا

بیمه شده باشند. کشتی‌هایی که بیمه نشده باشند، باید حامل تعهدنامه مالی جهت جبران خسارات باشند. شرایط بیمه‌نامه یا تعهدنامه مالی و تعیین حداقل و حداکثر مبلغ هر یک به موجب آئین‌نامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد سازمان بنادر و کشتیرانی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۱۸ - مقام صلاحیتدار اجراء این قانون از طرف دولت جمهوری اسلامی ایران، سازمان بنادر و کشتیرانی می‌باشد. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، نیروهای دریایی و هوایی ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، سازمان هواپیمایی کشوری، وزارت نفت و شرکتهای تابع، وزارت جهادکشاورزی و سازمان هواشناسی مکلفند همکاری لازم را با سازمان بنادر و کشتیرانی و سازمان حفاظت محیط زیست بنمایند.

ماده ۱۹ - رسیدگی به دعاوی مذکور در این قانون در صلاحیت دادگاهی تخصصی است که از سوی قوه قضائیه جهت رسیدگی به دعاوی دریایی تشکیل می‌گردد. رسیدگی به این دعاوی به صورت فوری و خارج از نوبت انجام می‌شود.

ماده ۲۰ - هرگونه بررسی شرایط اقلیمی و بومی (اکولوژیک) دریایی و همچنین جلوگیری از آلودگی آبهای موضوع ماده (۱) به غیر از موارد مذکور در این قانون، همچنان به عهده سازمان حفاظت محیط زیست می‌باشد.

ماده ۲۱ - آئین‌نامه‌های اجرائی مورد نیاز برای این قانون توسط سازمان بنادر و کشتیرانی با مشارکت سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان شیلات ایران، وزارت نفت، وزارت نیرو و وزارت دادگستری بر حسب مورد ظرف شش ماه تهیه شده و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۲۲ - این قانون جایگزین قانون حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی با مواد نفتی - مصوب ۱۳۵۴ - و سایر قوانین و مقررات مغایر می‌گردد.

ماده ۲۳ - اختیارات و وظایف سازمان حفاظت محیط زیست براساس قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست - مصوب ۱۳۵۳ - و اصلاحیه سال ۱۳۷۱ به قوت خود باقی است.

وزیر راه و ترابری

رئیس جمهور

وزیر دادگستری

ورود به اداره قوانین شورای نگهبان
تاریخ ثبت: ۱۳۸۹/۷/۱۷
شماره ثبت: ۷۹
شماره دفتر کل: ۲۷۶۹
شماره شناسه: ۲
صفحه: ۱۷